

Praha 12. 5. 2011

14

Tuberkulóza v Evropě v roce 2009 na základě výsledků Tuberculosis surveillance in Europe

Tuberculosis surveillance in Europe - report on tuberculosis cases notified in 2009

Souhrn

V 51 zemích Evropského regionu WHO bylo v roce 2009 registrováno 397 tis. případů TBC a tvořily 5,6 % všech TBC onemocnění hlášených do WHO. Data ze zprávy Tuberculosis surveillance in Europe popisují rozdílnou epidemiologickou situaci TBC v zemích Evropského regionu WHO a zároveň poskytují detailní přehled o rozšíření tuberkulózy v jednotlivých státech. Publikace obsahuje tabulky a grafy vývoje tohoto onemocnění v posledních letech. Roční zpráva věnuje pozornost také monitoringu TBC onemocnění mezi cizinci a mezi HIV pozitivními. Snaží se podchytit výsledky léčby a stav rezistentnosti vůči antituberkulotikům.

Summary

In 51 countries of the WHO European Region 397 thousand cases were registered in 2009, 5.6 % of notifications made to WHO worldwide. Data from Tuberculosis surveillance in Europe describe a diverse epidemiological situation of TB in countries of WHO European Region and provide also the detailed overview about TB incidence in separate states. Publication contains also tables and graphs with trends of notified cases and rates in recent years. Annual Report includes likewise information about results of treatment and anti-tuberculosis drug resistance.

ECDC¹ a Evropská regionální kancelář WHO² navázaly na činnost organizace Euro TB a od 1. ledna 2008 společně koordinují sledování tuberkulózy (TBC) v Evropě s cílem zajistit kvalitní standardizovaná data za tuto oblast. Evropský region WHO zahrnuje 53 zemí a Lichtenštejnsko. Vzhledem k různým specifickým a odlišné míře TBC nemocnosti byly země sledovaného regionu rozděleny na skupinu členských států EU/EEA³ a země mimo EU/EEA. Bez ohledu na příslušnost k těmto dvěma skupinám bylo v Evropském regionu WHO ještě označeno 18 zemí jako vysoce prioritních z hlediska kontroly TBC. Jedná se o následující země: Arménie, Ázerbájdžán, Bělorusko, Bulharsko, Estonsko, Gruzie, Kazachstán, Kyrgyzstán, Litva, Lotyšsko, Republika Moldávie, Rumunsko, Ruská federace, Tádžikistán, Turecko, Turkmenistán, Ukrajina, Uzbekistán.

Evropský region WHO

Podle pravidelně vydávané zprávy „Tuberculosis surveillance in Europe“ bylo **v roce 2009** nahlášeno v 51 zemích Evropského regionu WHO (za Monako, San Marino a Lichtenštejnsko nebyly údaje k dispozici) **396 992** případů **onemocnění tuberkulózou**,

¹ European Centre for Disease Prevention and Control - Evropské centrum pro prevenci a kontrolu nemocí

² World Health Organization - Světová zdravotnická organizace

³ European Union/European Economic Area - Evropská unie/Evropský hospodářský prostor

tj. **44 případů na 100 tis. obyvatel** tohoto regionu. Meziročně poklesl počet hlášených onemocnění o 14 % a oproti roku 2007 o 17 %. I když za snížením počtu případů stojí převážně zpřesnění metodiky evidence onemocnění TBC v Kazachstánu a Ruské federaci, i tak je zastavení dalšího šíření nemoci patrné. Hlášené případy v Evropském regionu WHO představovaly 5,6 % všech případů oznámených ve sledovaném roce do WHO z celého světa.

V rámci Evropského regionu WHO obecně roste notifikace TBC od západu na východ. Na země EU/EEA, ve kterých žilo 56 % populace regionu, připadalo 20 % hlášených případů. Většina notifikací (80 %) byla nahlášena z 22 nečlenských států EU/EEA, kam se řadily tyto státy: Albánie, Andora, Arménie, Ázerbájdžán, Bělorusko, Bosna a Hercegovina, Černá Hora, Gruzie, Chorvatsko, Izrael, Kazachstán, Kyrgyzstán, Makedonie, Republika Moldávie, Ruská federace, Srbsko, Švýcarsko, Tádžikistán, Turecko, Turkmenistán, Ukrajina a Uzbekistán. Na území těchto států souhrnně žilo 44 % obyvatel regionu. Z 18 zemí s „vysokou prioritou“, kde žilo 43 % obyvatel sledovaného regionu, pocházelo 86 % oznámení (340 703 případů). Navzdory příznivému trendu ve vývoji TBC notifikací zůstává míra hlášenosti případů souhrnně za tyto země dvakrát vyšší než hodnota za evropský region jako celek a více než 5,5x vyšší než za státy EU/EEA.

Mnohem častěji se onemocnění TBC vyskytuje u mužů než u žen. Tato skutečnost je odrazem vyššího zastoupení mužů v různých rizikových skupinách (bezdomovci, vězni, HIV infikované osoby). V roce 2009 činil poměr muži:ženy za celý Evropský region WHO 1,88. Podobný výsledek byl i v zemích EU/EEA (poměr 1,8) a ve státech mimo EU/EEA (poměr 1,92).

Nově zjištěných TBC bylo oznámeno 303 128, tj. 76 % z celkového počtu případů. Nejčastěji (41 %) byli noví pacienti registrováni ve věkové skupině 25–44 let. Podíl recidiv v roce 2009 dosáhl 18 % ze všech notifikací. Mezi skupinami zemí však existují rozdíly. Země EU/EEA měly podíl dříve léčených případů 13 %, v nečlenských státech EU/EEA a v 18 „vysoce prioritních zemích“ činil podíl recidiv 19 %. U 6 % případů nebyla zjištěna historie onemocnění.

Ze všech hlášených případů tuberkulózy v roce 2009 se 85 % týkalo plic.

V evropském regionu WHO tvořili cizinci (podle země narození nebo státní příslušnosti) 6 % nemocných TBC. Podíl cizinců byl v zemích EU/EEA 24 %, v nečlenských státech EU/EEA 1 %. Nízký podíl v zemích mimo EU/EEA je dán do značné míry tím, že některé státy pacienty podle země původu nesledují, popř. vykazují velké procento případů neznámého původu.

V 34 zemích s dostupnými daty postihovala HIV infekce 4 % nemocných TBC. Podíl multirezistentních případů TBC se u nově hlášených onemocnění (s výsledky citlivosti) meziročně zvýšil z 11,1 % na 11,7 %, naopak u dříve léčených případů (s výsledky citlivosti) tento podíl klesl z 46,9 % na 36,6 %.

Země Evropské unie (EU) a Evropského hospodářského prostoru (EEA)

V roce 2009 bylo všemi 27 členskými státy EU a 2 státy EEA (Islandem a Norskem) celkově oznámeno **79 665 onemocnění TBC**, což představovalo meziroční snížení o 4 %. Přes 75 % hlášených případů se vyskytovalo v sedmi zemích, které hlásily za sledovaný rok 3 000 a více případů onemocnění (Francie, Německo, Itálie, Polsko, Rumunsko, Španělsko a Spojené království).

Počet hlášených případů TBC v přepočtu **na 100 tis. obyvatel** činil **15,8**. Meziročně se tento ukazatel snížil ve 20 zemích EU/EEA, což se odrazilo i v poklesu celkového ukazatele za tyto státy. Poměr nižší než 20 případů/100 tis. obyvatel mělo 22 zemí. Nad

touto úrovní bylo Rumunsko (108,2), pobaltské státy, a to Litva (62,1), Lotyšsko (43,2), Estonsko (30,7), dále Bulharsko (38,3), Portugalsko (27,0) a Polsko (21,6).

Nové (dříve neléčené) případy tvořily 79 % hlášení, recidivy 13 % a u 8 % případů nebyla zjištěna historie. Nově zjištěná onemocnění TBC se převážně vyskytovala ve věkových skupinách 25–44 let (31 % z dříve neléčených případů) a 45–64 let (29 %).

Z hlediska pohlaví převažují ve všech zemích mezi nemocnými muži. Tento jev je více patrný mezi tuzemci (podíl 2,0) než u cizinců (1,4).

Dětské případy (0–14 let) představovaly 4,2 % z celkového počtu hlášených onemocnění. U tuzemců se dětí týkalo 4,5 % notifikací ze všech onemocnění, u cizinců pak 3,1 %. Mezi tuzemci se více než polovina případů onemocnění TBC soustřeďuje souhrnně do střední (45–64 let) a vyšší (nad 64 let) věkové kategorie, zatímco u cizinců se v těchto věkových kategoriích úhrnem vyskytovalo 28 % případů. Nejvíce onemocnění u cizinců bylo hlášeno za věkové skupiny 15–24 a 25–44 let (68 %).

V roce 2009 mělo cizí původ (podle země narození nebo státní příslušnosti) 24 % nemocných, kteří převážně pocházeli z neevropské části Asie nebo Afriky.

Tuberkulóza plic představovala 78 % všech onemocnění. HIV infekce mezi TBC nemocnými byla hlášena 18 zeměmi EU/EEA. Podíl HIV pozitivních případů na všech hlášených případech TBC byl 2,3 %.

Česká republika patří do skupiny zemí EU/EEA. V roce 2009 bylo za ČR nahlášeno do ECDC 702 případů TBC. Před předáním byly tyto údaje očištěny o případy nepotvrzené TBC, a proto se liší od běžně publikovaných údajů, podle kterých bylo v roce 2009 oznámeno 710 onemocnění tuberkulózy. Počtem případů 6,7 na 100 tis. obyvatel se ČR řadí k zemím s nízkým výskytem nemoci. Více případů TBC na 100 000 obyvatel oproti ČR mělo 22 zemí a nižší 6 států. Cizinci se podíleli 19 % na celkovém počtu onemocnění. U mužů se tuberkulóza vyskytovala častěji než u žen (poměr 2,1). Z hlediska věku byla nemoc diagnostikována nejvíce v kategorii osob nad 75 let. Převažující formou onemocnění byla tuberkulóza plic.

Data za ČR do evropské databáze WHO předává ÚZIS ČR ve spolupráci s Národní jednotkou dohledu nad TBC.

Závěr

Údaje z roku 2009 potvrzují rozdílnou epidemiologickou situaci v evropském regionu WHO. Země na východě regionu se i nadále potýkaly s vyšší zátěží onemocnění TBC. Zvláštní pozornost v oblasti dohledu nad TBC je věnována skupině 18 zemí, od nichž pochází téměř 90 % všech TBC hlášení regionu a které se potýkají i s velkou zátěží multirezistentní a extrémně rezistentní TBC.

V evropském regionu WHO přetrvává vyšší výskyt onemocnění mezi muži. Nově zjištěná onemocnění tvořila 76 % všech notifikací.

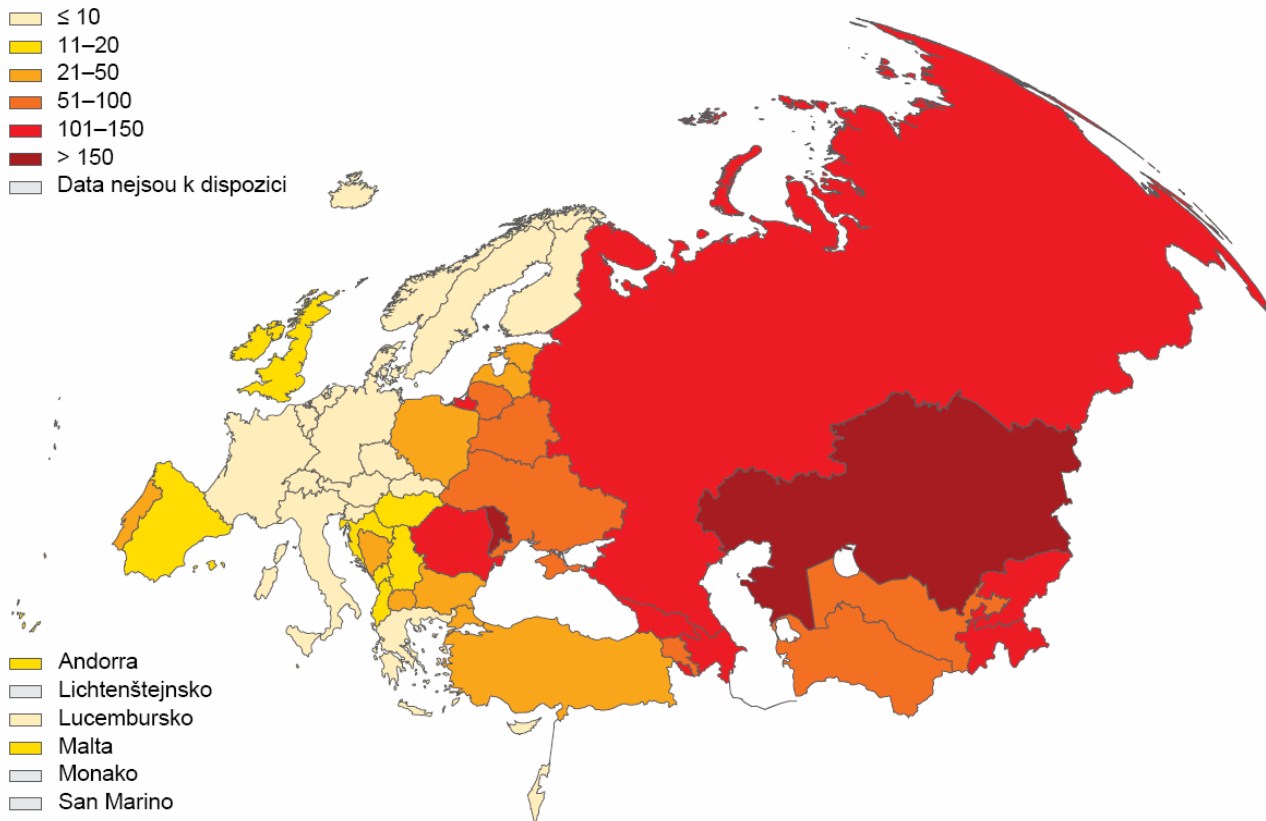
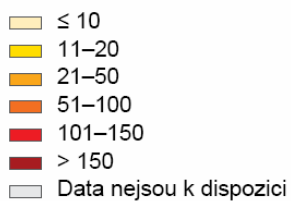
Surveillance report je velmi podrobným informačním materiálem o situaci TBC v zemích Evropského regionu WHO, obsahuje množství dat a grafů zpracovaných podle skupin zemí i za jednotlivé státy. Celou zprávu je možné najít v originále na webové adrese www.ecdc.europa.eu/ nebo www.euro.who.int/

Vypracovala: Ing. Zdeňka Nováková

Zdroj: ECDC/WHO Regional Office for Europe, Tuberculosis surveillance in Europe 2009, Stockholm: ECDC, 2011

Hlášená onemocnění TBC na 100 tis. obyvatel, Evropa, 2009

Míra hlášenosti

Hlášené případy TBC mezi cizinci, Evropa, 2009

Procento cizinců s TBC

